

‘Ineens had ik een heel ander leven dan mijn studiegenoten’

Lucinda (34) is de twee jaar jongere zus van Nadia van de Ven. Nadia werd elf jaar geleden vermoord door haar huisbaas. Ze was 25.

‘Nadia woonde in een studentenhuis in Utrecht. Haar huisbaas Pascal was een teruggetrokken, wereldvreemde jongen. Nadia was juist assertief. Ze hadden weleens woorden over de katten en over de fietsen in de gang. Wat er die dag precies aanleiding was voor de woordenwisseling weet ik niet. Voor hem was in elk geval de maat vol. Hij pakte zijn machinepistool – van Defensie, waar hij had gewerkt – en schoot haar dood. Later werd ontdekt dat hetzelfde wapen zeven jaar eerder ook was gebruikt voor een moord. Maar daarvan is hij vrijgesproken; Pascal is alleen veroordeeld voor de moord op Nadia, twintig jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging. Ik kon het niet geloven. Nadia en ik groeiden op in een hecht gezin. Onze vader had NAH, niet-aangeboren hersenletsel. Dat was niet altijd even makkelijk, en ik vond veel steun bij Nadia. In de puberteit was ze me met alles net iets voor. Ze was mijn grote voorbeeld.

Ik was juist mijn eigen leven aan het opbouwen, los van haar, toen ze bruuft van me werd weggerukt. Alles stond op zijn kop. Er kwamen rechtszaken, onderzoeken. Mijn basale gevoel van vertrouwen was verdwenen. Ik voelde me eenzaam omdat ik zo anders in het leven stond dan mijn studiegenoten. In plaats van me af te vragen naar welk feest ik zou gaan, zat ik me af te vragen waarom Nadia niet verder mocht leven en ik wel.

Op Pascal ben ik niet boos meer. Hij is een patiënt: hij kreeg tbs omdat hij een stoornis heeft. Over de rol van zijn ouders ben ik wel verontwaardigd. Ze wisten dat hij problemen had. Hij had zijn ouders kort daarvoor nog aangegeven dat hij zijn taak als huisbaas niet aankon, maar daar hebben ze niets mee gedaan. Ze vonden dat de dood van Nadia haar eigen schuld was, ze zeiden niet waarom. Aanvankelijk wilden ze ons de borg, de vooruitbetaalde huur en de begrafeniskosten niet eens terugbetalen. Ik woon nu samen met een lieve vriend en specialiseer me tot revalidatiearts. Het ging goed met me, maar vorig jaar kreeg ik last van oververmoeidheid en depressies. Ik heb toen een bundel van mijn gedichten uitgegeven, *Parels van verdriet*. Dat heeft me geholpen om beter te kunnen praten over mijn gevoelens van wanhoop en verlies.’

Rouw na een misdrijf is veel complexer

Gemiddeld drie keer per week wordt in Nederland een moord gepleegd.

Achter de soms kleine krantenberichten daarover gaan grote drama's schuil. Bijna driekwart van de nabestaanden heeft elf jaar later nog ernstige rouwklachten. 30 procent heeft zelfs klachten die samenhangen met een posttraumatische stressstoornis (PTSS), zoals nachtmerries, vermijding en extreme gevoeligheid. Sommigen kampen met ernstige rouw- én PTSS-klachten, stelde criminologe Mariëtte van Denderen vast. Het blijkt daarbij geen verschil te maken of het slachtoffer iemands partner, ouder, broer, zus of kind was.

Hoe komt het dat rouw na een moord veel langer duurt en veel heftiger is dan na een natuurlijk overlijden? Van Denderen hoopt volgend jaar aan de Rijksuniversiteit Groningen te promoveren op onderzoek daarnaar. Drie jaar lang volgde ze ruim driehonderd mensen die een geliefde door een geweldsmisdrijf hadden verloren. Ze bracht hun rouwklachten in kaart en ontwikkelde een behandeling om nabestaanden te ondersteunen.

'Het belangrijkste verschil,' zegt ze, 'is het feit dat iemand anders de hand heeft gehad in dit overlijden.' Andere factoren, blijkt uit internationaal onderzoek, zijn de gruwelijkheid van de daad, de verminking van het slachtoffer en de soms buitenproportionele media-aandacht. Nabestaanden worden langdurig en onwillekeurig geconfronteerd met het gebeurde. Is er een verdachte, dan volgen politieverhoren en mogelijk rechtszaken. Op radio, tv en internet wordt het gebeurde steeds opgerakeld.

Nabestaanden zijn overigens niet altijd geneigd zich af te sluiten voor die berichtenstroom. Vaak hebben ze juist een onstilbare honger naar informatie, hoewel nog niet alle feiten direct duidelijk zijn en politie en justitie spaarzaam informatie geven. 'Ieder detail willen weten is een uiterste poging om de controle terug te krijgen,' aldus Van Denderen.

Dat rouw na een geweldsmisdrijf zulke extreme vormen kan aannemen, is haar sterk opgevallen, zegt de criminologe.

Net als bij een 'gewoon' rouwproces zijn er individuele verschillen. Maar bij rouw na geweld spelen de persoonlijkheidskenmerken en persoonlijke ervaringen van een nabestaande een grotere rol. Waarvoor het kan gebeuren dat een nabestaande die in zijn jeugd is mishandeld, daar nu weer in hevige mate last van krijgt – extremer dan het geval zou zijn geweest bij 'gewone' rouw. Die gevoeligheid maakt de rouw nog intenser en de verwerking nog moeilijker. Er zijn veel overeenkomsten tussen de nabestaanden die Van Denderen volgde. Een ervan is schuldgevoel. Ze denken: 'Had ik maar dit of dat gedaan' of 'Ik mag de draad van het leven niet gewoon weer oppakken, want dan staat niemand meer stil bij het verschrikkelijke dat mijn geliefde is overkomen.'

Ook hebben velen het gevoel dat hun groot onrecht is aangedaan; ze zinnen op wraak. Maar, zo ontdekte Van Denderen: 'Wraakgevoel blijkt de rouwklachten te verergeren.' Gevoelens van wraak en woede richten zich op de dader, maar ook op advocaten, politie of justitie. Dat is begrijpelijk, zegt ze, maar de fixatie op onrecht is soms een valkuil: 'Het kan een manier zijn om de heftige pijn uit de weg te gaan.'

Het verklaart waarom sommige nabestaanden jarenlang bezig blijven met de strafmaat, het Openbaar Ministerie, advocaten en procedures. Maar het blijkt weinig zoden aan de dijk te zetten om hun energie en aandacht te richten op de dader: 'Er bestaat geen enkel verband tussen de hoogte van de straf en de mate van klachten,' constateert Van Denderen. 'In het beste geval voor de nabestaande krijgt de dader vijftien jaar; daarna komt hij vrij. De overledene komt nooit meer terug; als nabestaande heb je levenslang, zeggen nabestaanden vaak.'

Het gevaar bestaat dat rouw een leven gaat beheersen. Waardoor bijvoorbeeld een broer of zus van een moordslachtoffer moet constateren: 'Ik heb mijn broer verloren en daarna ook mijn moeder.' Sommigen verlangen intens naar een spijtbetuiging van de dader, maar die komt zelden. Veelal zullen nabestaanden er mee moeten leven dat op cruciale vragen geen antwoord komt en dat het Nederlandse recht niet over uitputtende middelen beschikt om daders te straffen.

Volgens Van Denderen helpt het bij de verwerking als nabestaanden hun aandacht richten op iets wat ze wél in de hand hebben: de overige gezinsleden, een goed doel, of voorlichting over geweld op scholen. Mensen die dat doen, richten hun aandacht op een positieve herinnering aan de overledene. Die positieve herinneringen kunnen hen helpen bij het ontwikkelen van veerkracht. ■

Voor meer informatie of aanmelding voor de behandeling: www.rouwnamoord.nl